

MÕÕDA KODUKA

ruumi uksele pandi silt «School Museum». Kooli 65. aastapäevaks mõõdunud sügisel sai muuseum veel kord uue kujunduse.

MILLISEKS KUJUNES EKSPOSITSIOON

Esimese vitriini kohal seisab kiri: «Mõõdunud ajad jutustavad.» Siia on koondatud etnograafilised esemed, nende hulgas ka ehtne koot, mille puudumine kord kirjandustunnis andis idee muuseumi loomiseks. Aga siin on ka veel kivikirves, puust pii-

rahvaloenduse märki (1897), märki «Vanemuise» teatrihoone avamise mälestuseks (1906), eesti raamatu 400 aasta juubeli märki (1935). Eespool nimetatuid on õpetajatel mõneski tunnis olnud võimalik kasutada näitlike õppevahenditena.

KOOL KANNAB MIINA HÄRMA NIME

Meie kooli muuseumi teise poole moodustavad väljapanekud Miina Härma kohta. See osa on kogutud ja kujundatud pärast seda, kui helilooja 100. sünnipäe-

tavad tema kunagised õpilased». Kolmkümmend lehekülge meenutusi ja seitsmeteist fotot kogusid nende kaante vahele meie kooli ühe klassi õpilased.

Juhuslikumat materjali helilooja kohta pakub kaust «Miina Härma», mille vahel on 66 lühitisel lehel pilte, väljalõikeid, kirjajavahetust ja muud teemako-
hast.

Siia kuulub ka koguteos «Anna Haava. Miina Härma. Aino Tamm» (1934), mille kinkis muuseumile meie kooli endine õpilane ja lapsevanem Koidu Puhkason-Mund.

Arhiivimaterjalidele tugineva ülevaate meie kooli ajaloost annab TRÜ ajaloo-osakonna üliõpilase Silvi Kaljase diplomitöö «Miina Härma nimelise Tartu II Keskkooli ajaloost 1906—1959».

Muuseumis asub ka kooli auaaraamat, kuhu on sisse kantud portreefotod koos eluloo lühilandmetega nendest õpetajatest, kes on koolis pikka aega töötanud ja lahkunud pensionile siirdumise või surma tõttu. Esimesena on auaaraamatus koht Miina Härma, kellele kõik ülejäänud sissekanded pärinevad nõukogude aastatest. Olgu siin auaaraamatusse kantud seitsmeteistkümnest endisest õpetajast nimetatud vaid need, kes meie muuseumi enam kunagi ei külasta: Helene Vau, Kustas Raud, Eduard Moss, Ida Veldre Vanda Juhansoo.

MIDA TEHA EDASI?

Seda küsimust arutas sügisel kooli muuseumi nõukogu (Reet Külvik, Aita Maasik, Daniel Maasing, Voldemar Rajalo, Oskar Toomsoo, Leida Tubli ja alalakirjutatud). Muuseumi nõukogu jäi seisukohale, et vitriinides asuv ekspositsioon tuleb säilitada praegusel kujul, edaspidi aga peaks asetama pearõhu oma kooli ajalugu ja tema tänapäeva käsitlevate materjalide kogumisele ja säilitamisele. Arvati, et kooli tegevuse jäädvustamiseks piisab, kui koostada aastate kaupa uskuvad kroonikaraamatud ning suuremate üksikisikute sündmustest teha lühitekstidega varustatud fotomontaazid, mis on paigutatud tugevale (papist) alusele (40×60 cm) ja mida on vajaduse korral hõlpsalt paigutada pildilehte vitriini või lihtsalt seinale.

Viimaste nädalate sündmusi kajastavad juba valminud fotomontaazid kooli 65. aastapäevast, hinda Harsh Mody küllaskäigust, raamatukogu juubelist.

Et jäädvustada kas või ainsa hetke kaudu meie kooli lõpetanu, selleks paigutatakse igal kevadel muuseumi kõigi lõpuklasside pildid.

Meie muuseum täidaks oma otstarvet veelgi enam, kui endised õpilased võiksid pakkuda väljapanekutele lisa. Iga klass, iga pioneerirühm ja komsomoli-grupp kirjutab kroonikat, pidas päevikut või koostas mõne teemaatilise albumi. Osa nendest on säilinud koolis. Mõned aga on kooli lõpetamise ajal jäänud ka õpilaste käte. Me oleksime väga tänulikud, kui nendest raatsitaks loobuda.

Kõik laekunud eksponaadid võetakse arvele ja nad säilivad. Meie muuseum on registreeritud Eesti NSV Kultuuriministeeriumis kui isetegevuslik muuseum, seda enam on meie kohuseks hoida kõike, mis meie hoolde usaldatud.

J. MITT

Minevik tuleviku jaoks

ALGUS TULI KIVIKIRVEST
Tosin aastat tagasi oli Tartu II Keskkooli tookordne X-b klass jõudnud oma kirjanduskursusega E. Vilde «Mahtsa sõjani». Lisaks kõigele muule huvitas õpilasi, millised nägid välja koot, vart, pint jt. esemed. Kust neid näitlike vahenditena tunnis võtta oleks, ei osanud keegi öelda. Sekka lausub aga Liina Sörga, et tal on kodus vana kivikirves ja et ta võib selle kooli tuua. Aga nüüd ei mäleta enam keegi, kes just lisas need sõnad: «Hakkamegi vanu asju koguma ja teeme koolile muuseumi!»

Järgmisel päeval oli kivikirves kohal, mõni päev hiljem tõi Jaan Eilsen lisaks raamatu, mille tiitellehel seisis «Liivimaa rahva säedus» (1820). Kogudes killukest ajaloost, unustasime täpsemalt üles märkida oma muuseumi organiseerimise käigu. Mäletame vaid seda, et kooli raadiosaates esitas juba nimetatud X-b klass kooliperele üleskute. Õpilaskond reageeris erksalt: orgkomitee toodi pea-aegu iga päev midagi, mida sobis muuseumis välja panna. Mitu kuud avaldati igas raadiosaates annetusi teinud õpilaste nimed, kiituseks loovutajatele ja ergutuseks teistele.

Järgmisel õppeaastal oli juba võimalik avada esialgne väljapanek, mida aeg-ajalt täiendati. Alles mõne aasta eest paigutati kogu materjal vitriinidesse ning

dega suga, kangakudumise süstik, koonlalaud, linarööbits, sirp, tuleraud, pajukoorest viisud, piimalähker, silgukarp, tahvel ja krihvel ning palju muud, mis aitab õpilastes luua ettekujutust läinud aegade eluolust.

Teise vitriini teemaks on «Kilde eesti raamatu arengust». See algab fotokoopiaga esimese eesti raamatu (1535) ühest leheküljest. Vanim raamat meie väljapanekus ongi «Liivimaa rahva säedus» (1820). Edasi tulevad «Maa-rahva koddorast» (1860), «Geograavi» (1872), A. Reinvaldi «Villandi laulik» (1875), J. Tüli «Geometria õpetused» (1880), «K. A. Hermann» «Eesti keele lause-õpetus» (1896), H. Turbi «Kodumaa geograafia» (1912) ja 1917. a. ilmunud «Kuke-Aabits».

Kolmas vitriini kannab nime «Lehekülgi ajakirjandusest». Siia on välja pandud «Marahva Näddala-Leht» (1822), «Sannumetoja» (1860), «Eesti Postimees ehk Näddalaleht» (1867), «Olevik» (1895), «Wirmalised» (1915), «Tapper» (1918) jm.

Dokumentidest paeluvad tähelepanu Saadjärve mõisa vakuraamat ja kohustuskiri mitme talupoja poolt allamärgitud omakäelise kolme ristiga. Peale selle leiduvad siin veel album paberrahadega ning mitme riigi metallraha kolektsioonid.

Huvitavatest märkidest võiks nimetada vallavanema märk-
raha, esimese ülevenemaalise

val 1964. aastal anti meie koolile siin 12 aastat muusikaõpetajana töötanud lauluema nimi.

Muuseumi vitriinis on 52 fotot Miina Härma elu ja tegevuse seitsmest perioodist (1864—1941): lapsepõlv, Peterburis, mõõda Euroopat, töö Tartus, Kroonlinnas, õpetajana meie koolis, viimased eluaastad.

Vitriinis on ka raamitud tutvuskiri, mis seisib tema korteri ukse kohal: «Tere tuppa tulemast, aua sisse astumast.» Veel leiduvad siin mõned tema auaadresside kaaned ja helilooja käega kirjutatud postkaarte ning kolm rida «Kalevipojast»: «Ülemaks kui hõbevara...»

Kaks stendi kannavad ühist pealkirja «Miina Härma mälestuse jäädvustamine». 27 fotot meenutavad selle tegevuse kaheksat lõiku: tahvel viimasele elukohale (1942), tahvel hauale (1949), nimi kolhoosile (1949), ajutine tahvel sünnikohale (1958), marmortahvel sünnikohale (1962), nimi meie koolile (1965) ja mälestussammas hauale (1965).

Lisaks sellele kuulub ekspositsiooni masinakirjaline materjalikogu «Miina Härma, inimene ja helilooja, koorijuht ja orelikunstnik, õpetaja ja kasvataja». Selle kogu koostasid meie noored kodu-uurijad ja see sisaldab 112 lehekülge teksti, 92 fotot ning 3 kaarti. Jätkuks on meemuuseumi «Mälestusi Miina Härmast. Kirjutavad ja jutus-

Tartu II Keskkooli õpilased kooli muuseumis.

K. KRIIBI foto